

Рецензия

за дисертацията на Михрие Малоку-Морина

„Социалната критика в романите на Теодор Драйзер“

от доц. д-р Морис Фадел,

Нов български университет

Дисертационният труд на Михрие Малоку-Морина „Социалната критика в романите на Теодор Драйзер“ се състои от четири части, увод, заключение и библиография. Неговият обем е 181 страници.

Трудът на Михрие Малоку-Морина обръща към един автор, към който интересът в съвременното литературознание не е голям. Теодор Драйзер не принадлежи към канона от писатели, които се коментират често, върху които се изграждат литературно-теоретични и философски схеми. Именно това обаче прави работата интересна и приносна. Тя ни връща към идеите на реализма и натурализма, които малко вълнуват съвременното литературно мислене, към един стил на писане, повлиян от Дикенс и Зола, към който нямат особено отношение съвременните автори.

Самата Михрие Морина има съзнанието за „старомодността“ на Драйзер, за това, че той принадлежи към едно литературно „вчера“, за което не обичат много да си спомнят. Същевременно обаче това „вчера“ бързо се забравя и може би не е далеч моментът, когато

литературознанието ще открие път към Драйзер, ще успее да го включи в днешния разговор за литературата. Във всеки случай, работата на Михрие Морина работи в тази посока.

Първа част на дисертацията се спира на спецификата на американския реализъм и натурализъм. Авторката много ясно разграничава американския вариант на тези направления от неговите европейски съответствия. Също така добре е описан контекста на тези две направления: техните идейни и философски източници. Интерес заслужава и изследването, което е проведено в тази част, на автобиографични елементи в прозата на Драйзър, като авторката се спира не толкова на директните автобиографични моменти у Драйзер, а на по-сложните и опосредствани въздействия на реалността върху литературното произведение. В тази част се обръща внимание и на един аспект, без който реализмът е невъзможен: влиянието на медийната среда, на вестниците върху написаното от Драйзер.

Втората част се насочва към първите романи на Драйзер „Сестра Кери“ и „Джени Герхард“. Моделът на творчеството на писателя, който прозира зад анализите на конкретните произведения, е свързан с представата, че първият роман на Драйзер „Сестра Кери“ фокусира основните теми на неговите последващи произведения. В този смисъл творчеството на Драйзер може да бъде описано не с метафората на пътя, а на кръга. В първото произведение е дадено цялото, което по-нататък се разгръща.

Прочитът на двете произведения на Драйзер е осъществен с голямо внимание към текста, но и с познание на традицията, която го прави възможен. Проявен е усет към стила и ритъма на Драйзеровото повествование. Добре е описана структурата на произведенията, начинът, по който са построени характерите.

Трета част се спира на трилогията „Финансист“, „Титан“, „Стоик“, както и на романа „Гений“. Тук умението на Михрие Морина да описва литературни характери, да улавя мотивите на поведението им, особеностите на нравите им, персоналното им развитие е много добре представена.

Същевременно авторката на дисертацията подробно се спира на социалните внушения на произведенията. Тези внушения обаче не са разгледани, както често става, без връзка с историческия контекст на произведенията и със самата структура на произведенията. Михрие Морина убедително показва, че Драйзер е социален критик, но неговата критика не става политическа идеология. Тя не е еднопосочна и не навсякъде в произведенията му е доминираща.

Последната част се насочва към романа „Американска трагедия“, където отново е демонстрирано умението на Михрие Морина да представя характерите в художественото произведение. Много любопитен е анализът на романа „Бастионът“ (“The Bulwark”), където се описват философските възгледи на Драйзер. Михрие Морина не настоява, че той е радикален критик на капитализма, както понякога се твърди; много любопитна е връзката между текстовете му и американския трансцендентализъм, която тя прави.

В заключението се прави полезен обзор на социалния контекст, в който работи Драйзер, и на основните ценности, върху които се опира и които внушава неговото наследство.

Библиографията към дисертацията е прецизно направена, Разделена е три сегмента: цитирани произведения на Теодор Драйзер, използвана критическа литература и цитирани електронни ресурси. Критическата литература, представена в библиографията, обхваща основните традиционни и съвременни текстове върху Драйзер.

Убедено препоръчвам уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по научно направление 2.1. Филология на Михрие Малоку-Морина.

16. 02. 2021 г.

С уважение: Морис Фадел